

*Sultan Səlim atasının ölümündən sonra ordunu möhkəmləndirmək, ayrı-ayrı yerlərdə baş verən itişaşları yatıraraq ölkədə sabitlik yaratmaq üçün az vaxt sərf etmədi. Az qala taxta çıxmasından ötən bir il ərzində qardaşları Sultan Qorqudun və Sultan Əhmədin təhriki ilə bunun hakimiyyətinə qarşı çıxan qüvvələri müxtəlif yollarla zərərsizləşdirir, bəzilərini üzərinə güclü qüvvə göndərməklə darıma-
dağın edir, tərəddüd edənləri şirnikdirici vədlərlə Sultan Əhmədə və Sultan Qorquda qarşı yönəldirdi.*

Vaxt ötdükcə böyük səltənətin bir tərəfində Sultan Qorqud, digər tərəfində isə Sultan Əhməd mövqelərini möhkəmləndirdi. Artıq Sultan Səlimə gün kimi aydın idi ki, o, qardaşlarını aradan götürməsə, Osmanlı səltənəti parçalanacaq və onun hakimiyyəti də bunun nəticəsində zəifləyəcək. Belə halda şübhəsiz, iki qardaşı onu məhv etmək üçün müvəqqəti də olsa qüvvələrini birləşdirəcəkdə. Osmanlı hökmdarı müxalif qardaşlarını hərbdən əl çəkməyə, ona qarşı düşmənçiliyə son qoymağa sövq edən məktublar göndərirdi. Amma tezliklə məlum oldu ki, qardaşları nəinki öz əməlindən peşmanlıq bildirir, hətta açıq-aşkar tezliklə onu məhv edəcəklərini gizlətmirlər. Sultan Səlim dərin düşüncə böhranı içindəydi. O qardaşları ilə dil tapmadığına görə əsəb keçirmirdi. Əslində, onun qardaşları ilə dil tapmaq, barışığa gəlmək fikri də yox idi. O, min cür yola əl atardı təki qardaşlarını ələ keçirə bilsin. Çünki onun öz qardaşlarına hüsn-rəğbəti yox idi. Hələ lap atasının sağlığında belə imkan olsaydı, doğma qardaşlarını elə atasının gözünün qabağındaca edam etdirərdi. Təəssüf ki, belə bir imkan yaranmamışdı. Başqa bir tərəfdən də onun ciddi narahatlığı vardı. Bu da bir tərəfində möhkəmlənmiş və artıq yüksək nüfuz qazanmış Səfəvilər dövləti və onun qorxubilməz hökmdarı Şah İsmayıl idi. Bütün bunları o, xəyalında dəfələrlə götür-qoy edirdi. Bəzən fikir içində az qala boğulur, çıxış yolu tapa bilmədiyinə görə qardaşlarını qınayırdı.

Qarşıda onu nələr gözləyirdi?..

Sultan Səlim sarayın ətrafında olan bağa çıxmışdı. Yazqabağı idi. Çiçəkləmiş ağacların budaqları arasında cükküldəşən quşların səsi, sədası bağı başına götürmüşdü. Quşlar öz hayında idi. Yuva quran, yem toplayan, dəstə-dəstə bir ağacdən o birinə uçan quşlar sanki qayğısız idilər.

Hüseyinbala MİRƏLƏMOV

radın xəyanətəkar olduğu haqqda əyalətlərə məktub göndərirdi.. bu məktubda o, Şah İsmayılı da kəskin qınayırdı. Amma cəsarət edib Şah İsmayılın üstünə bir-başə gedə bilmədi. Ona görə də Ubeyd xana da bir məktub göndərməli oldu. Əvvəlcə o istədi ki, məktubu Mövlana Sarıgöroz aparsın. Mövlana Sarıgöroz xəstəliyini bəhanə edib bu səfərdən boyun qaçırdı. Onda uzun müddət Sultan Səlimin tapşırıqlarını icra edən Məhəmməd Nizaməddini Ubeyd xanın hüzuruna göndərməli oldu. Məktubu da ona verdi. Sultan Səlim öz dəst-xətti ilə məktubda yazmışdı: “Dünyanı alovlandıran o isti hadisələrdən yanaraq (əziyyət çəkənlər) bizim müzəffər bayraqlarımızın uca ağaclarının kölgəsi altında dincəlsinlər və əfi ilanların zəhərlərinə bənzər olan əzab və zülmələr, ədalət və insaf panzəhəri ilə əvəz olunsun. Beləliklə, işlərin öz vaxtında həyata keçməsinin qətiyyətlə bilinən (qəza və qədr mərkəzindən) nemətlərin enməsinə səbəb olan nəsim əsməyə başladı və Məhəmmədin, - ən fəzilətli salam və dualar onun olsun, - dinini qorumağın xoş qoxuları bizim padşahlığımızın təəsübkeşlik nurlarını alovlandıрмаğa və Əhmədin, - ən gözəl dualar onun olsun, - şəriətinin abırını qorumaq (yolunda) cihad savabını əldə etmək üçün bizim səltənətimizin mübarək düşüncəsini hərəkətə və cəsa götürməyə başladı. Uca niyyətli şah-

çin qırğının gözü önündə yuva qurar, qartal kiçik quşların yuvalarının keşiyini çəkər, şir meşədə çaqqallara hücum etməz, yırtıcılar ceyranı ovlamaq tamahından vaz keçərlər, ütəlgi qızıqlaş qayçı kimi dişləri ilə dağ kəkliyin bir tükünə də zərər yetirməz, şahin quşu öz iti caynağı ilə qumru kimi rəngarəng qırqovulu incidib yaralamaz. “Bu Allah üçün heç də çətin deyildir!”.

Allahın birliyinə inanan hər bir möminə Allaha görə qəzəblənmək (əqidəsinə sadiq qalaraq) o zəlalətə düşmüş tayfaya düşmənçilik bəsləmək əhəmiyyətli bir iş və möhkəm bir hədəf olmalıdır. Alicənabınız da, öz alicənab atasının, - Allah təhmət etsin, - sayəsində hamıdan öncə həqiqətlərə vaqif olub və fitrət (yaradılış) dənizində ruhun pak cəvhərinin qiymətsiz bir mücəvher olduğunu “yaradanların ən gözəli” olan yaradıcı si-fətinə (malik) dərinliklərə dalmışdan (Allahdan) başqa kimsənin ona nail olmağa müyəssər olmadığını təsəvvür edə bilmişdir. Adam olmaq, kərim və səxavətli (Allahın) yardım iradəsi olmadan yoxluq pərdəsi arxasından varlıq dünyasına qədəm qoyması mümkün olmayan şərəfətli bir varlıqdır. Xüsusilə, bu padşahlıq fəzilətləri və saysız məziyyətləri vardır.

Xudavəndi-ələmin rəhmət kölgəsi və Allahın yaratdıqlarının gözəl nümunəsi olan yaxşı əməllərə sahib şahlar da vardır. İlahi bəxşeyiş paylaşıldıqda xilafətin huma quşunun kölgəsi ilk olaraq peyğəmbərlərə, sonra isə uca sultanların üzərinə düşmüşdür. Elmə dəyər verən və ədaləti inkişaf etdirən belə bir ağıllı padşahın qanının hədəf getməsi “(qəsdən) öldürülən şəxs-dən sizin üçün qisas almaq hökmü qərara alındı (vacib oldu)” (ayəsində də buyrulduğu) kimi heç bir məzhəbdə rəva görülməmişdir.

Ən üstün və dostluğa yaxın yol budur ki, ağılınızın ehtimal aynasında, idrak əhatənizin güzgüsündə və təxəyyül qüvvənizin hövzəsində meydana gələn fəaliyyət (növünə) əməl etməkdə və bir-birimizdən irəli düşməkdə tələsəsiniz. Ümid olunur ki, hədəfdən yayınmaz tədbir oxunuz qəza və qədrin qoymuş olduğu nişangahı ən gözəl şəkildə hədəfə alacaqdır. Allahın ən gözəl lütf və yardımları ilə həmrəy və müttəfiq olmaq, dostluq və yardımlaşmanın ortaya çıxması ilə qeyb pərdəsi arxasından (ilahi) bir lütf gəlməklə fəsad mənbəyi məhv edilər, o murdar zalım və sitəmkarın vücudu ortadan qaldırılar və onun zamanında əsən küləklərin tozanaq etdiyi bədbəxtliklər dindar mücahidlərimizin iti qılınclarından daman sularla yatırılmış olarlar. Daha sonra, dostluq yolları açılmış, “məzara qədr yazışmaya davam edin” hökmünə əsasən vəsəl (qovuşma) zəminləri yaranmış olar. Dostluq məktublarının göndərilməsi, məhəbbət töhfələri elanı ilə ehtiram sahibləri olan elçilərin gəlib-getməsi, misallar ələmində olan ruhların tanışlığından meydana gələn mə-

ÇALDIRANA GEDƏN YOL

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Birdən elə bil ki, quşlar çaxnaşmaya düşdü. Hərəsi bir tərəfə qaçıb gizlənməyə kol axtardı, çünki çalagın şığımışdı. Bayaqdan bəri quşları başına yığıb şadşalayın cükküldəyən başcını caynağına almışdı. Çalagın caynağında apardığı quşun tükləri ətrafa səpələn-di. Sultan Səlim buna baxırdı. Deyəsən, bu baxdığı mənzərənin təsiri altında onun başındakı fikir dumanları dağıldı və qəti qərara gəldi. Tez hücumə keçib Sultan Əhmədi yaxalamaq qərarına gəldi.

Yetmiş min nəfərlik qoşun Anadolu tərəfə hərəkət edən Sultan Əhmədi qarşılamak üçün elə həmin gün əmrin icrası üçün hərəkətə keçdi. Sultan Əhməd başa düşdü ki, bu nəhəng qüvvə ilə vuruşa bilməyəcək. Amasya tərəfə hərəkət elədi.

Bu vaxt Sultan Qorqud da hərəkətdə idi. O, çox çalışırdı ki, Sultan Səlimlə qarşılaşsın. İki qüvvənin gücünə onu yensinlər. Ancaq Sultan Qorqudun düşündüyü kimi olmadı. Axır ki, Bursa yaxınlığında ilk toqquşma oldu. Sultan Qorqudun qüvvələri darmadağın edilib, özü də sorğu-sualsız edam edildi. Bu xəbər Sultan Əhmədə də çatmışdı. Onun canına qorxu düşmüşdü. Tez-tez yerini dəyişib Sultan Səlimin qüvvələri ilə qarşılaşmaq istəmirdi. Tezliklə aydın oldu ki, onun hərəkət yolları Sultan Səlimin əmri ilə bağlanıb. Beləliklə, Sultan Səlim onu da ələ keçirdi. Sultan Səlimin əmrinə əsasən qardaşı tutulan kimi boğulub öldürüldü. Amma hələ də Sultan Səlim ölkə içərisindəki müxaliflərdən canını tam qurtarmamışdı. Çünki Sultan Əhmədin oğlu Sultan Murad ətrafındakı adamlarla - xeyli süvari qüvvə ilə qaçıb sərhədi keçmiş və Şah İsmayla sığınmışdı.

Sultan Səlim bunu çoxdan gözləyirdi. Yaxşıdır ki, qardaşlarını vaxtında aradan götürdü. Onlar da Şah İsmaylla birləşə bilmədilər. Sultan Səlim Suytan Mu-

romandan səhifələr

lğımızı “mən zalımdan qisas almayacağam tədqirdə zalım hesab edilərəm” qərarı verməsinə gətirib çıxartdı. (Dünyaların) uca sahibi olan Allahdan xeyir tələb edərək və dünyanı idrak etmək qabiliyyətinə sahib fəal ağılın ilhamlarına istinad edərək özlərini kamandan çıxan oxlar kimi, düşməni və üsyan əhlinin qanını tökərək qırmızı rəngə boyanmış qılınclar timsalında, yaşıllı dağlar bənzəri çoxlu sayda ordu və əzəmətli dəstələrə, həmin özbaşına olan fasid və inadkar kafirin kökünü kəsmək üçün hərəkət etmək qərarına gəldik. Saysız- hesabsız olan əsgərlərimizin hər biri qılınclı çalmaq və xəncər oynatmaqda dünyaca məşhur Xurşid (günəş) və Bəhrama, nizə oynatmaqda və ox atmaqda da Şihab ulduzuna və Semaki-Ramih ulduzuna bənzəyirlər. O şeytan firqələrinin ordusunun, yolunu azmış məlunların rəhbərinin, təkəbbür, kin-küdurət edənlər qafiləsinin başçısının, din və dünya quldurlarının rəhbərlərinin üzərinə yaxın zamanda çökməyin mübarək hədəfi geniş qəlbimizdə mərkəzləşmişdir. “Hər kəsin niyyəti Allah olarsa, Allah da ona kifayət edər” (hədisinin) uca məzmununda buyrulduğu kimi, ilahi yardım və sonsuz olanın (Allahın) köməyi (üzərimizdə olmuş) və Allahın lütfü bizimlə olmuş, Allahın seçilmiş mələkləri köməkçimiz və yardımçımız olmuşdur.

“Allah sizi bir çox vətənlərdə qalib etmişdir” (ayəsində) buyrulduğu kimi bir çox yerlərin) fəzasında səba yeli bizim müzəffər bayraqlarımızı sancmış və yırğaladırmışdır. Bizim kamilləşmiş qanunlarımızın o bölgəyə və torpaqlara gəlməsinin xoşbəxtliyindən zülm və düşmənçilik tikanlarının yerinə fəth və nəsim yeli və əmin-amanlığın çiçəkləri açmış olar. Rəiyyət hər zaman təhlükəsizlikdə, xalq ehtiyacsızlıq, bolluq və xoş güzəran içində olarlar. O dərəcədə ki, göyər-

nəvi sevgiləri bildirmək üçün tərəflər arasında hədiyyələr göndərilmiş olar. (Allah) dostlarının və aşiqlərinin etimad etdiyi dostluq və ittihad bağı ikiqat artmış olar. Birlik və qardaşlıq əsasları günbəgün möhkəmlənmiş olar. (İlahi) qüdrətin bəyənədiyi, (ilahi) sınaqdan keçən və şəriətin vacib buyurduğu aramızdakı bünövrələr saatbasaat güclənmiş olar.

Hazırda dostluq və səmimiyyət məktubunu çatdırmaq və sevinc xəbərlərini bildirmək üçün xüsusi qullarımızdan olan Məhəmməd bəy, - sağlamlığı davamlı olsun, - xeyirxahlıq mənbəyinə doğru göndərilmişdir. Allahın izni ilə fərhəverici görüşünüzə gəlib çatmaq şərəfinə nail olduqdan sonra mənevəyyat ələminin mələklərinə bənzər zati-alinizin xoş xəbərləri ilə tezliklə və xeyirli şəkildə geri qayıtmış olar”.

Məhəmməd Nizaməddin məktubla Ubeyd xanın hüzuruna yetənəcən xeyli zaman ötmüşdü.

Şah İsmayıl Sultan Səlimin Ubeyd xanı onun üzərinə qaldırması üçün təşəbbüslər etdiyindən xəbərdar idi. O, Sultan Muradı çox böyük hörmətlə qarşılamış və ona Osmanlılar tərəfdən üz çevirib gəlmiş adamlardan qüvvələr toplamağa da şərait yaratmışdı. Ancaq Sultan Səlim müxtəlif vasitələrlə ondan Sultan Muradı geri qaytarmağı tələb edirdi.

Sultan Səlim, əslində, Şah İsmayılın üzərinə hücum üçün əlverişli vaxt gözləyirdi. Bu yandan da qardaşı oğlu Sultan Murad Sultan Səlimə və onun hakimiyyətə gəlməsinə rəvac verən saray əyanlarına, ordu başçılarına hədələr göndərir və hədələrini cəsarətlə əmisi Sultan Səlimə çatdırmaqdan çəkinmirdi.

...Sultan Səlim təşvişə düşmüşdü.

(Davamı var)